

**LEFAPHA LA THUTOP LA GAUTENG
DIHLAHLLOBO TSA MAKGAOLAKGANG**

**POSSIBLE ANSWERS FOR : SESOTHO PUO YA LAPENG
BOEMO BO BOHARENG
(Pampiri ya Bobedi)**

KAROLO A

POTSO 1.1

- 1.1.1 Itekele, itekele hape (½)
- 1.1.2
- (a) sebete sa ho leka hape
- (b) ke eng eo o ka fanang ka yona./o itlama ka ho etsa jwang? (2)
- 1.1.3 Mothofatso (2)
- 1.1.4 Mola o tswelang / Enjambamente (2)
- 1.1.5 Toboketsa moelelo / Ho fa thothokiso lehlaso (2)
- 1.1.6 Se ho laela ho mamella le ho tseba hore ho pheela ho ka o tswalla katleho. (2)
- 1.1.7 mela 21 le 22 ke ya mantswe 'ho phetha' (2)
- [12½]**

POTSO 1.2

- 1.2.1
- (a) Tshwantshiso: o bapisitse botle ba batho bao le mehaladitwe
- (b) Mothofatso: o sebedisitse ketso ya ho rwala/bapisitse matla a sefofane le a setsokotsane
- (c) Pheteletso: lefatshe le ke ke la nyamoha (6)
- 1.2.2 O lakatsa eka a ka lebala tsa mehleng ebile o bolela hore hoo ho ka mo tlisetsa thabo le nyakallo empa le teng ha a di hopola o a qaboha. (2)
- 1.2.3 O kopantse thabo le mahloko: menyaka le dihaleluya = meso ya ditshehlo. Tse neng di utlwisahloko ha o di pheta di a qabola (2)
- 1.2.4 Sefofane (2)
- 1.2.5 Boitseko kgahlanong le mathata a fatshe lena (½)
- [12½]**

POTSO 1.3

- 1.3.1 Moleleki wa mmakgonthe (½)
- 1.3.2 moleng wa 2
- moleng wa 5 le wa 6, 1 le 2
- moleng wa 12 le 13
- moleng ya 2, 5, 7, 11, 12
- moleng wa 11 (10)
- 1.3.3 Ho leleka, hapa lefifi e leng ho ruteha yaba o kgona ho kgothalletsa ba bang ho etsa jwalo hore le bona ba tle ba atlehe. (2)
- [12½]**

POTSO 1.4

- 1.4.1 Ka kgethollo, ba ne ba sa fumane tshepe/ha boima (2)
- 1.4.2 Tjhee! Mehleeng ena basadi ha ba bonwe jwalo ka batho ba tshwanetseng ho sebeletsa banna kapa batho ba bang. Le bona ba ka ikemela. (2)
- 1.4.3 Tjhelete (2)
- 1.4.4 Ho hatella, ho fa thothokiso morethetho, ho fokotsa mantswe (2)
- 1.4.5 Ba thusana, ho phelwa ka leruo (4)
- 1.4.6 Boitseko. (½)
- [12½]**

KAROLO B

Leru le Lefubedu – T.W.D Mohapi

POTSO 2.1

- 2.1.1 Senatla, motho wa kgotso, sehwei, o tumme (4)
- 2.1.2 Dikgathatso tse tlieng le maburu (2)
- 2.1.3 Ke ba hore eitse hoba leru lena le fihle (Maburu). Lesotho le ile la hloka moedi: Maburu a fihlile a itshehela moedi mme hona ha fokotsa naha ya Basotho e leng ntho e sa kang ya kgotsofatsa setjhaba, mme hona ha etsa hore ho qetelle ho ena le kgohlano. (4)
- Ho ile ha ba le komello hobane pula e ne e sa ne
 - Tlhokeho eo ya pula, e ile ya etsa hore mehlape ya Basotho e shwe mme le bona ba bolawe ke tlala.
- 2.1.4 Ha ba ne ba tsekisana moedi le bona / Maburu a ne a batla ho itshehela naha e kgolo (4)
- 2.1.5 Ke bokamoso ba bophelo bo hlokang dintwa le komello (1)
- 2.1.6 Raka le shwetswe ke molebo ho bolelwa hore bao ba neng ba o thusa ba ile. Ho ne ho le fela jwalo le ho baruti, Moshweshwe o ba siile. (3)
- 2.1.7 Ke ho arolelana (1)
- 2.1.8 Ho ile ha eba le dintwa mme hara tsona tlala le komello di ile tsa ikakga mme diphoofolo le batho ba hlokahala (1)
- 2.1.9 Tumelo. Ho sokolla Basotho. (1)
- 2.1.10 Tjhee, O ne a sa rate tshebediso ya dikgoka feela o ile a kena dipuisanong le baetapele ba maburu mme e itse ha dipuisano di hloleha, yaba o kopa tshireletso ya Borithane (2)
- 2.1.11 Tjhee! Morero wa bona ha o a phethahala (1)
- 2.1.12 Ka ho hlola maburu a tisa kgotso naheng ya hae. Ka hore ke motho ya matla haholo ha ho tluwa dipuisanong/therisanong (1)

KAOFELA: [25]

POTSO 2

2.2.1 LENGOLO LE TSWANG HO SIR GEORGE

- Sir George o ngolletse Morena Moshweshwe lengolo e le ha a qosa Basotho ka boshodu.
- Lengolong lena o hlapanyetsa Moshweshwe hore yena o tliilo tla qeta boshodu bona ba Basotho feela pele a ka etsa jwalo o fana ka dipehelo tse itseng tseo a batlang hore di phethiswe hore a se ba hlasele.
- O laela hore Morena Moshweshwe a lefe ka dikgomo tse sekete le dipere tse sekete, mme tsona di iswe ha Moemedi wa Borithane pele matsatsi a mararo a fela.
- O tswelapele ka ho bolela hore e bang matsatsi a mararo a ka feta tsena tsohle di so phethiswe, o tla hlasela setjhaba sa Basotho a be a hape le dikgomo tse dikete tse tharo.
- Moshweshwe o laela hore Sir George a lefuwe. (5)

2.2.2 KOPANO YA MMALETSWAI PAKENG TSA BOSHOF LE MOSHWESHWE

- E ne e tshwerwe pakeng tsa Moshweshwe le Boshof ka ha e ne e le baetapele ba ditjhaba tsa bona.
- Kopanong eo Boshof le yena o ne a qosa Moshweshwe ka hore Basotho ke mashodu mme Morena wa bona o hloka kgalemo setjhabeng sa hae.
- Tabakgolo mona e ne e le hape yona taba ya hore moedi pakeng tsa maburu le Basotho o tla tsamaya kae.
- Boshof ha a ka a rata tsela eo Moshweshwe a mo arabileng ka yona mme o qetetse ka hore Moshweshwe ke yena ya kgothalletsang boshodu.
- Pheletsong ha ho a ka ha eba le tumellano e fihletsweng ntle le hore Moshweshwe a jwetse Boshof hore a ke ke a tshepisa hore boshodu ke ntho e tla fela. (5)

2.2.3 MOSHWESHWE LE MARENANA

- Bara ba Moshweshwe ba ne ba sa kgotsofalla tsela eo ntata bona a rarolang qaka ya bona le Maburu ka yona.
- Bona ba ne ba rata ha a ka ba lokolla mme ba nke dihlomo tsa bona ba kene ntweng.
- Sena Morena o ne a se hana hobane o ne a kgolwa hore ha ho tsela e fetang puisano kgohlanong e nngwe le e nngwe.
- Ka baka lena, bara ba hae ba qetella ba mo fetohela mme ba se ba bile ba rera hore o tlameha ho tloswa tseleng kapa hona ho theoswa setulong, e le ha ba bolela hore, ha a le siyo, ho tla ba bonolo ho hlasela maburu ka ha yena a a qenehela. (5)

2.2.4 KOPANO YA MMALETSWAI PAKENG TSA WODEHOUSE LE BORAPOLASI

- E ne e bitsitswe ke Manyesemane/Wodehouse ho tla tla tsebisa Maburu ka qeto e nkilweng ke Mofumahadi kwana Engelane.
- Ditaba tsena di ne di le mabapi le naha ya Lesotho eo Maburu a neng a se a e bitsa ya ona.
- Ba ile ba tsebiswa hore Lesotho jwale le se le le tshireletsang ya Borithane mme hona ho bolela hore mang kapa mang ya hlaselang Lesotho, o tla be a lwantshana le Borithane.
- Maburu ha a ka a thabela sena hobane a bone hona e le tiholo e fetang dintwa tseo ba di lwanneng le Basotho pele.
- Ntho e nngwe e ileng ya ba ngongorehisa ke ya hore Borithane e ne e se e bile e ba bolella hore moedi pakeng tsa bona le Lesotho o tla matha ho kae.

(5)

2.2.5 PAKENG TSA MOSHWESHWE LE BADIMO

- Mmantsopa le Katse ba ile ba bitswa ho tla hlahloba hore bothata bo teng Lesotho bo bakwa ke eng.
- Bona ba ile ba hlahisa hore Lesotho le tena le hloka botsitso tjena ka baka la kamano e teng pakeng tsa Moshweshwe le Baruti.
- Thupa eo badimo ba ileng ba e sebedisa, ke ya hore ho be le komello e ileng ya baka lefu la batho ba bangata le diphoofolo tse ngata.
- Badimo ba ne ba kgentshitsuwe ke taba ya hore e ka ka Moshweshwe o se a nkile bokreste mme ha a sa shebana le ditlhokeho le ditakatso tsa setjhaba sa hae ka kakaretso.
- Badima ba rata ha Moshweshwe a ka lokisa dikamano tsa hae le Baruti mme a kgutlele bothong, ha a ka etsa tsena, dintho di tla boela madulong.

(5)

KAOFELA:

[25]

KAROLO C

Mehaladitwe ka e Eketheha – T Mafata

POTSO 3.1

- 3.1.1 Mofifi ke ntate wa Theko, o ne a mo rata ebile o ne a rata sekolo ka hoo ho kula ha Theko ho tla mo sitisa ho fumana lengolo la mathomo.
-O ile a tsamaya habo a ilo itulela le Sentebaleng
O ne a bona eka Kgama o tla nyahama ha Theko a tlohela ho ya sekolong. (4)
- 3.1.2 Ee! Theko ha a ka a fola ebile o hlolehile le ho phekola Mmampholane. (3)
- 3.1.3 Theko o ile a kgutlisetswa ho Hlahlalebajwa ya ileng a bolela hore o tshwanela ho iswa mophatong. (2)
O ile a kgutla mophatong a fodile hobane o ne a phekotswe ka lenaka la teng.
- 3.1.4 Mmampholane (1)
- 3.1.5 Ke hobane Hlahlalebajwa o ne a kgutliseditse ditlhare tseo a neng a sebeditse Theko ka tsona ho yena. (2)
- 3.1.6 Mafikeng (2)
- 3.1.7 Tjhee! le Ee! (1)

- 3.1.8 Kgama o ne a se a tiwaelane le batho ba se nang mekgwa e metle ebile o ne a nahana hore bophelo ba boSentebaleng ke bona bo itseng tjha. (2)
- 3.1.9 Ba ne ba makaditswe ke seo a neng a se a le sona hobane o ne a se a sa kgathalle le ha e le eng feela e etsahalang, le ha e ne e le dintho tseo ba neng ba tseba hore o a di rata. (4)
- 3.1.10 Sentebaleng. O ile a mo fetola a mo ruta dintho tseo a neng a di etsa tse tswileng tseleng. (2)
- 3.1.11 Tjhee! O ne a etsa dintho tse etswang ke banana ba itshwereng hampe ba Maseru. (2)

KAOFELA: [25]

POTSO 3.2

3.2.1 Lepato la Mafikeng

Tsela eo Mafikeng a ileng a bolokwa ka yona ke ya setho hantle. Ho ne ho sa etswa dintho tsena tseo o tla di fumana mafung a matsatsig ana. Ntho ena ke e nngwe ya dintho tseo Mohlakeng e neng e ikgantsha ka tsona. Matsatsing a kajeno mafung ho phehwa le dijo tseo e kang ke tsa lenyalo feela ho na o ne o ke ke wa ho fumana Mohlakeng. Mafikeng o ile a apeswa letlalo la kgomo e mo felehetsang empa bophelong ba kajeno ho sebediswa mabokoso kapa makase. (10)

3.2.2 Ho phekolwa ha Theko

Theko o ne a tshwerwe ke hlooho e neng e tla fodiswa feela ka lenaka la mophato. Hohle moo a tsamaileng teng o ne a fuwa karabo e le nngwe – lenaka la mophatong. Feel a matsatsing ao re phelang ho ona, mophato ha se ntho e tsotellwang ha kaalo. Le Kgama ya holetseng mohlakeng o ne a sa ka a ya mophatong. Theko o ile a feela a iswa mophatong mme ho kgutleng ha hae, hlooho yane ya fola. (5)

3.2.3 Ho baleha lapeng ha Kgama

Mehleng ena bashanyana ba itulela feela le banana, ba ba phopholetse pela batho ba baholo, ba be ba qetelle ba entse dintho tse tla ba kenya tsietsing. Bophelong ba matsatsing ana ho tiwaelehile hore moshanyana a itulele le ngwananyana ba sa natse hore batswadi ba bona ba reng ka taba eo. Ke seo Kgama a ileng a se etsa ka ho thetsa mmae athe o ilo dula le Sentebaleng. Bona ba ne ba bona ba kgema le dinako athe ho bao ba dumelang ho badimo ena ketso e ne e ka ho tlisetsa dikgathatso. Ke mona moo re bonang bana ba babedi ba kgakgathwa ke batho, motho a ka re ba ne ba furalletswe ke badimo. (10)

MATSHWAO KAOFELA: 25